

Важливість педагогічних умінь в оцінці майбутніх вчителів фізичної культури

Печко О.М.

Чернігівський державний інститут економіки і управління

Анотації:

Встановлено особливості професійного мислення у студентів факультету фізичного виховання 3 – 4-го років навчання. Розглянуто важливість педагогічних умінь в процесі підготовки до професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної культури. Враховуючи важливість проблеми формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури було проведено дослідження по з'ясуванню пріоритетності педагогічних умінь в оцінці студентів факультету фізичного виховання. Кількість досліджуваних становила 216 чоловік III та IV курсів факультету фізичного виховання. Для оцінки було запропоновано перелік з 20 найбільш вагомих педагогічних умінь. Встановлено показники ранжування важливості професійних умінь для студентів факультету фізичного виховання. Також виявлено, що в залежності від року навчання студентів, пріоритетність у виборі важливості педагогічних умінь розглядається як в однакових аспектах, так і по різному.

Печко А.Н. Важность педагогических умений в оценке будущими учителями физической культуры. Установлены особенности профессионального мышления у студентов факультета физического воспитания 3 – 4-го года обучения. Рассмотрена важность педагогических умений в процессе подготовки к профессиональной деятельности будущих специалистов по физической культуре. Учитывая важность проблемы формирования профессионального мышления будущих учителей физической культуры было проведено исследование по выяснению приоритетности педагогических умений в оценке студентов факультета физического воспитания. Количество исследуемых составило 216 человек III и IV курса факультета физического воспитания. Для оценки был предложен список из 20 наиболее важных педагогических умений. Установлены показатели ранжирования важности профессиональных умений для студентов факультета физического воспитания. Также выявлено, что в зависимости от года обучения студентов, приоритетность в выборе важности педагогических умений рассматривается как в одинаковых аспектах, так и по-разному.

Pechko O.M. Importance of pedagogical abilities in estimation by the future teachers of physical culture. The features of the professional thinking are set for the students of faculty of PE of 3 – 4-th years of studies. Importance of pedagogical abilities is considered in the process of preparation to professional activity of future specialists on a physical culture. Taking into account importance of problem of forming of the professional thinking of future teachers of physical culture a study on finding out of priority of pedagogical abilities was undertaken in the estimation of students of faculty of PE. The amount of investigated presented 216 persons of III and IV courses of physical education faculty. For evaluation it was proposed 20 most necessary pedagogical abilities. The indexes importance of ranking of professional abilities is set for the students of faculty of PE. It is also deduced that depending on the year of studies of students, priority in the choice of importance of pedagogical abilities are examined both in identical aspects and on anything.

Ключові слова:

професійні уміння, ранжування, професійне мислення, діяльність.

профессиональные умения, ранжировка, профессиональное мышление, деятельность.

professional abilities, ranking, professional thinking, activity.

Вступ.

Підготовка сучасного висококваліфікованого учителя фізичної культури на факультетах фізичного виховання складається з рішення багатьох важливих завдань. Від рівня підготовки вчителів фізичної культури в значній мірі залежить впровадження здорового способу життя в повсякденне існування широких верств населення і особливо дітей.

Для професійного виконання своєї діяльності вчителю фізичної культури потрібний певний обсяг знань, умінь і навичок при позитивному відношенні до обраної професії [2].

Готовність до педагогічної діяльності визначається цілим рядом педагогічних умінь.

Процес професійно-педагогічної підготовки студентів факультетів фізичного виховання повинен забезпечити високий рівень їх підготовленості саме до практичної діяльності, до педагогічної праці, в основі якого лежать не лише теоретичні знання, але і практичні уміння здійснювати предметні професійно-педагогічні дії.

Отже, педагогічні уміння – це сукупність послідовних дій, частина з яких може бути автоматизована (навички), заснованих на теоретичних знаннях і спрямованих на вирішення завдань розвитку гармонійної особистості. Таке розуміння сутності педагогічних умінь підкреслює провідну роль теоретичних знань у формуванні тактичної готовності майбутніх вчителів, єдність теоретичної та практичної підготовки, багаторівневий характер педагогічних умінь (від репродук-

тивного до творчого) і можливість їх вдосконалення шляхом автоматизації окремих дій.

Звідси, природно, що формування і розвиток педагогічних умінь може бути успішним тільки при діяльності, яка вимагає застосування відповідних умінь. Внаслідок систематичних вправ і цілеспрямованої діяльності складаються основні риси і ознаки педагогічних умінь [2].

Професійна діяльність вчителя фізичної культури розглядається як процес вирішення великої кількості педагогічних завдань, які постійно виникають і відрізняються одне від одного своїм змістом і складністю [1].

Складовими компонентами професійної майстерності вчителя є психолого-педагогічні, суспільно-політичні та спеціальні знання, його професійні та особистісні якості, професійне мислення, що передбачає осмислення ним професійних цінностей – школи, учнів, навчально-виховного процесу тощо [3]. Об'єктивним показником сформованості професійної майстерності вчителя фізичної культури є компетентне вирішення професійних завдань та ситуацій. Її формування відбувається шляхом розвитку уміння спостерігати та аналізувати педагогічний процес, уміння бачити причинно-наслідкові зв'язки, уміння точно формулювати педагогічні завдання, здатності розв'язувати поставлені завдання, ставити питання тощо [4; 5].

Робота виконана у рамках дисертаційного дослідження «Формування професійного мислення майбутніх вчителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій», яке включене до плану наукових досліджень кафедри педагогіки психології та методи-

ки фізичного виховання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка.

Мета, завдання роботи, матеріали і методи.

Мета дослідження – встановити особливості професійного мислення у студентів факультету фізичного виховання 3 – 4-го років навчання.

Результати дослідження.

З метою вивчення рівня сформованості професійного мислення студентів факультету фізичного виховання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г Шевченка нами здійснено дослідження, яке передбачало одержання об'єктивної інформації стосовно оцінки важливості професійних умінь для практичної діяльності вчителя фізичної культури.

Для проведення дослідження нами було залучено 216 осіб III та IV курсів факультету фізичного виховання: (1 група (n=102) – студенти 3 курсу факультету фізичного виховання; 2 група (n=114) – студенти 4 курсу факультету фізичного виховання). Зауважимо, що студенти оцінювали важливість професійних умінь після закінчення педагогічної практики.

Здійснення поставленої мети відбувалось шляхом розв'язання наступних завдань: визначити рангове місце професійно значимих умінь у студентів III та IV курсів; здійснити порівняльну характеристику оцінки важливості професійних умінь студентами; побудувати ієрархію професійно значущих умінь вчителя фізичної культури.

Для оцінки було запропоновано перелік з 20 найбільш вагомих педагогічних умінь. З цієї кількості студентам необхідно було визначити 10 найбільш важливих на їхню думку і шляхом ранжування визначити їх рангове місце в педагогічній діяльності.

Оцінки важливості педагогічних умінь визначались на основі результатів з розрахунку I-II місце – 5 балів, III-IV місце – 4 бали, V-VI місце – 3 бали, VII-VIII місце – 2 бали, IX-X місце – 1 бал. Середньогрупові показники відповідей, що відображають важливість професійних умінь для представників кожної окремої групи та характеризують ступінь сформованості професійного мислення, наведені в табл.1.

Обґрунтовуючи проведення дослідження, ми виходили з того, що уявлення студентів та вчителів фізич-

ної культури про зміст і структуру фахової діяльності вчителя фізичної культури має важливе значення у процесі формування їхнього професійного мислення та насамперед для оволодіння ними педагогічною майстерністю. Оцінюючи важливість професійних умінь, студенти факультету фізичного виховання, перш за все, виділяли ті з них, які найчастіше використовувалися ними в ході педагогічної практики під час вирішення навчально-виховних завдань.

Найважливішими досліджувані III курсу визначили наступні професійні уміння. На перше місце вони поставили володіння спортивно-технічною термінологією. Друге місце студенти віддали такій якості, як уміння поєднувати пояснення і показ. Третім за значенням вважають уміння забезпечувати необхідну допомогу та страховку. Далі слідує такі уміння, як дозувати фізичне навантаження та здійснювати індивідуальний підхід.

Досліджувані IV курсу найважливішим умінням вважають володіння спортивно-технічною термінологією. На друге місце ними поставлене уміння поєднувати пояснення і показ. Третє місце студенти віддали умінню володіти технікою фізичних вправ. Далі розмістились такі уміння, як здійснення індивідуального підходу та дозування фізичного навантаження.

Як бачимо з результатів дослідження, студенти обох курсів найбільш важливими вважають володіння спортивно-технічною термінологією, уміння володіти поясненням і показом під час розучування фізичних вправ, здійснення індивідуального підходу, уміння дозувати фізичне навантаження. Таке бачення важливості педагогічних умінь пояснюється набутими протягом навчання на факультеті фізичного виховання знаннями, уміннями та навичками. Оскільки педагогічний процес у вищому навчальному закладі спрямований переважно на теоретично-демонстраційну підготовку, то й студенти найбільш підготовленими виявляються саме у цих показниках. Разом з тим майбутні вчителі недооцінюють важливості таких умінь, як: володіння методами організації учнів на уроці, активізація діяльності на уроці, перевірка та оцінка діяльності учнів.

Таблиця 1

Рейтинг професійних умінь в оцінці студентів III та IV курсів факультету фізичного виховання

№ з/п	Професійні уміння	Курс	
		III рангове місце	IV
1	Знання теорії і методики фізичного виховання учнів	+	+
2	Володіти методами організації учнів на уроці	10	–
3	Використовувати міжпредметні зв'язки	–	–
4	Володіти спортивно-технічною термінологією	1	1
5	Пояснювати фізичні вправи	–	9
6	Активізувати діяльність на уроці	9	7
7	Поєднувати пояснення і показ	2	2
8	Володіти технікою фізичних вправ, що вивчаються в школі	7	3
9	Виявляти причини помилок при виконанні вправ	8	–
10	Перебудуватись у зв'язку зі зміною діяльності на уроці	–	6
11	Володіти виразною мовою	–	8
12	Аналізувати діяльність на уроці	–	–
13	Виправляти помилки	–	–
14	Здійснювати індивідуальний підхід	5	4
15	Бачити загальні, групові та індивідуальні помилки	6	–
16	Забезпечувати необхідну допомогу та страховку	3	10
17	Перевірити і оцінити діяльність учнів	–	–
18	Демонструвати фізичні вправи	–	–
19	Дозувати фізичне навантаження	4	5
20	Предбачати труднощі до виконання завдань уроку	–	–

Відмінності в оцінках студентів третього та четвертого курсів значною мірою обумовлені особливостями проходження педагогічної практики. На третьому курсі студенти-практиканти проводили уроки переважно в умовах спортивного залу, а на четвертому курсі – в умовах спортивного майданчика. На виникнення таких відмінностей між студентами першої та другої групи значно впливає також і характер програмового матеріалу з фізичної культури (гімнастика, легка атлетика, спортивні ігри тощо).

На основі аналізу отриманих результатів проведеного дослідження встановлено, що своєрідна уява кожної групи респондентів про важливість професійних умінь значною мірою впливає на вибір шляхів вирішення навчально-виховних завдань. Виходячи з того, які вміння фахівець вважає найбільш важливими, відповідно буде суттєво відрізнятися і спрямованість його практичної діяльності в кожному конкретному випадку та ситуації.

Так, студенти четвертого курсу на відміну від третього, віддали 6 місце умінню перебудовуватись у зв'язку зі зміною діяльності на уроці, тому що заняття на спортивному майданчику вимагають декілька переходів від одного сектору до іншого чи це метання, чи стрибки в довжину або бігові вправи, тому перехід від одного виду діяльності до іншого вимагає вміння швидко перешикувати клас і не втрачаючи дорогоцінний час продовжувати урок.

Стосовно, вміння володіти технікою фізичних вправ, що вивчаються в школі, рангове місце суттєво відрізняється. Так, студенти III курсу поставили його на сьоме місце, а четвертого на третє. Таку відмінність в рангах можна пояснити тим фактом, що під час проходження практики студенти IV курсу використовують свої знання з легкої атлетики, яка спирається на значущі технічні особливості в різних її видах і від знання яких залежить подальший успіх в навчанні школярів.

Дуже близьке рангове визначення у обох груп студентів відносно вміння здійснювати індивідуальний підхід, що свідчить про намагання дотримуватись основного принципу фізичної культури.

Особливістю того, що студенти четвертого курсу, поставили вміння володіти виразною мовою на восьме місце є той факт, що майбутні фахівці проводять заняття в школі в старших класах, тому важливо чітко і

досить професійно висловлювати команди і накази для повноцінного зворотного зв'язку між вчителем і учнями.

Проте студенти III курсу віддали восьме місце в рейтингу умінню виявляти причини помилок при виконанні вправ, тому що проведення занять в умовах спортивного залу вимагають від студентів знань і навичок в гімнастичній сфері в якій значно більше дрібних технічних вимог виконання вправ ніж у спортивних іграх чи атлетиці. І дуже важливо своєчасно і професійно виправити помилки при виконанні вправ, щоб запобігти їх подальшому неправильному заучуванню.

На жаль, ні студенти третього ні четвертого курсів, не вважають здійснення міжпредметних зв'язків рейтинговим умінням, хоча на даний момент розвитку педагогічної освіти являється найважливішим. Тому що, реалізація принципу здійснення міжпредметних зв'язків учбових дисциплін сприяє розвитку теоретичного і практичного мислення студентів, формує у них здібності до цілісного системного бачення учбового матеріалу, уміння аналізувати, порівнювати і узагальнювати.

Висновки.

З результатів дослідження встановлено, що в залежності від року навчання студентів факультету фізичного виховання, пріоритетність у виборі важливості педагогічних умінь надається по різному.

В той же час окремі педагогічні уміння вважаються найбільш важливими в оцінці студентами обох курсів. До них можна віднести: володіння спортивно-технічною термінологією, поєднання пояснення і показу, здійснення індивідуального підходу, дозування фізичного навантаження на уроці.

Поряд з цим спостерігаються значні розбіжності в оцінці таких умінь як: володіння методами організації учнів на уроці, пояснення фізичних вправ, виявлення причини помилок при виконанні вправ, перебудовання у зв'язку зі зміною діяльності на уроці, володіння виразною мовою, бачення загальних, групових та індивідуальних помилок.

І на жаль, студенти обох курсів в своїй оцінці не надають значущості таким вмінням як: використання міжпредметних зв'язків, аналізування діяльності на уроці, перевірка і оцінка діяльності учнів та інші.

Перспективи подальших досліджень зосереджені на пошуку об'єктивних показників оцінки педагогічних умінь у студентів всіх курсів.

Література:

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология, М., Педагогика, 1999, 536 с.
2. Емец А.И. Формирование педагогической направленности личности учителей физической культуры в процессе спортивной специализации: дис. ... канд. пед. наук, К., 1984, 133 с.
3. Култаева М. Педагогічне мислення як регіональна онтологія і епістемологічна ситуація, Філософія освіти, 2005, № 1, С. 149-158.
4. Кулоткин Ю.Н. Ценностно-смысловые ориентиры современного образования, СПб., СпецЛит, 2002, 96 с.
5. Омеляненко С. Розвиток педагогічного мислення майбутніх вчителів у процесі загально педагогічної підготовки, Рідна школа, 2001, № 4, С. 65-67.

Информация об авторе:

Печко Александр Николаевич
alek.pechko@yandex.ua

Черниговский государственный институт экономики и управления
ул. Стрлицкая, 1, г. Чернигов, 14034, Украина.

Поступила в редакцию 30.05.2012г.

References:

1. Vygotskij L.S. *Pedagogicheskaja psikhologija* [Pedagogical psychology], Moscow, Pedagogy, 1999, 536 p.
2. Emez A.I. *Formirovanie pedagogicheskoi napravlenosti lichnosti uchitelej fizicheskoi kul'tury v processe sportivnoj specializacii* [Forming of pedagogical direction of physical culture teachers in the process of sporting specialization], Cand. Diss., Kiev, 1984, 133 p.
3. Kul'taeva M. *Filosofija osviti* [Philosophy of education], 2005, vol. 1, pp. 149-158.
4. Kuliutkin Ju.N. *Cennostno-smyslovye orientiry sovremennogo obrazovanija* [Value and sense orientations of modern education], Saint Petersburg, Special literature, 2002, 96 p.
5. Omelianenko S. *Ridna shkola* [Native school], 2001, vol. 4, pp. 65-67.

Information about the author:

Pechko O.M.

alek.pechko@yandex.ua

Chernigov state Institution of Economics and Management
Striletskaya str., 1, Chernigov, 14034, Ukraine.

Came to edition 30.05.2012.